

Egy becsületbeli ügy - avagy tanítók egy új korban

Lámpást adott kezembe az Úr Kaposváron, ám valahol mégis pályaelhagyó lettem. Tanítói oklevelem megszerzése után nem vettem fel a kesztyűt egyetlen általános iskolában sem, pedig lett volna rá lehetőségem. Életem más irányvonalak mentén terelődött. Már főiskolás koromban elszomorított az, hogy egyesek mily nagyfokú megvetéssel közelednek a tanítóképzős hallgatók felé, és gyakorlatban láttam: nem egy esetben a már meglett tanítók sem kapják meg még a minimális tiszteletet sem. Hiába bizonygattam a dolgokat, a szkeptikusok nem próbálták megérteni, hogy a tanítók is értékek továbbítására hivatottak, sőt ők teremtik meg azt a fundamentumot, amelyre később a tanárok építkezhetnek.

Azóta eltelt pár év, átalakultak a dolgok az életemben és a tanítóképzésben is. A Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskola elköltözött megszokott helyéről, Kaposvár belvárosából, az egyetemi campusra, és mint a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Főiskolai Kara él tovább.

Sokat és sokfélét hallottam az új épületről, amely otthont ad a képzésnek, míg nem magam is megtapasztalhattam a körülményeket.

Egyfajta pláza-érzés fogott el az épületet látva, ahol a portást recepciósoknak hívják, és az oktatóknak minden alkalommal szigorú tekintetektől övezve kell felvennie a tantermek kulcsait. A nagy üvegtáblák és fémszerkezetek, a mértani formák és az extravagáns színek inkább keltették bennem azt az érzést, hogy egy irodaházban járok, mint azt, hogy egy oktatási intézményben.

Kalauzom és beszélgetőtársam *dr. Villant Györgyi* főiskolai docens energikusan vezet irodája felé az antracit színű lépcsőn. Áthaladva egy válaszajtón, orwelli kép fogadott. Már nem hallatszott a hallgatók zsvajva, természetes fénynek a nyomát sem látni.

– Most képzelje el! – itt épphogy elférnek egymás mellett az emberek – tárja ki karját érzékelte azt, hogy valóban nem méretezték túl az irodasor folyosóját. – Látta volna, mi volt itt a vizsgaidőszakban, szegény gyerekek itt ültek a földön, és teljesen megbénították a közlekedést.

Azért csak eljutunk egy szűk kis irodához, ahol másodmagával kapott helyet, kedvesen helyel kínál, kezdődhet a beszélgetés. Persze nem megy minden simán, szinte percnként szakítanak félbe bennünket a kopogások. Nem csoda, hiszen a vizsgaidőszak végén akad még tennivaló az indexekkel. A tanárnőnek szinte minden perce foglalt szerte a megyében tart továbbképzéseket pedagógusok számára.

– Csak a hallgatók egyharmada veszi komolyan a tanítói pályát – ám szerinte ez még nem jelentene akkora problémát. Nagyobb baj az, hogy az elmúlt években megritkult a középmezőny, ijesztően gyengék a teljesítmények, a tanulmányi eredmények így a végleteket tükrözik. A többség nem azért tanul a karon, hogy majd egyszer tanítóként helyezkedjen el, megpróbálják kibekkelni valahogy az intézményben eltöltött időt.

Pedig a feltételek adottak, aki komolyan gondolja a dolgot, minden segítséget megkaphat. A képzés tartalma a társadalmi változásokkal együtt alakul át, a paradigmaváltás a tanítóképzést is elérte.

Villant tanárnő szerint ma már egész másként kell kezelni az általános iskolás tanulókat és a főiskolai hallgatókat is. Egyrésztől azért, mert a követelményszint és a tudásanyag milyensége is rugalmasan idomul a világ dolgaihoz, másrészt pedig azért, mert egyre nyilvánvalóbb az, hogy sokan csak ugródeszkának használják a megszerzett diplomájukat ahhoz, hogy valami egészen más szakterületen, esetleg egyetemi szinten tanuljanak tovább.

Persze, akik érdeklődnek a szakma iránt, azok megoldják a tanulás kapcsán felmerülő nehézségeket maguktól is. A szakember szerint ennek ellenére átfogóbbá kéne tenni a tanulási technikák és stratégiák tanítását, mivel a többség nem tanult meg tanulni és így elveszik az önállóságot feltételező feladatok sodrában.

– Még a hallgatók között is elterjedt az a nézet – bár meglehet, csak önigazolás végett –, hogy nem mindig az eminensekből lesz a legjobb gyakorló pedagógus. Valóban megállja a helyét ez a kijelentés, vagy csakugyan egyfajta kibúvóként huzakodnak elő ezzel oly sokan? – Huszonöt-harminc évvel ezelőtt a „vörösdiplomás” kevésbé boldogult a gyakorlatban, ma már nem lehet általánosítani. Nincsenek ugyanis megfelelő statisztikai adatok, a nyomkövető vizsgálatok esetlegesek. Olyan diszciplínáról van szó, ami a korral változik, sokkal árnyaltabb, bonyolultabb lett a tanító feladata, ezzel együtt a szerepkör is szélesedik, ahogy az iskolák is egyre szélesebb palettán határozzák meg módszereiket és tananyagtartalmukat.

A szülők félnek a stigmától, nem ritka, hogy részképessegű gyermekeiket többségi iskolába íratják, ahol normál osztályokban folyik az oktatás. Ezeken a helyeken már nem tanítóközpontú frontális osztálymunkában történik az ismeretek átadása, hanem differenciáltan, az egyéni haladási ütemnek megfelelően. Így nincsen szükség korrepetálásra, felzárkóztatásra, hiszen a hatékony tanulástechnikák átszármasztásával úgy tudják irányítani a tanórát a tanítók, hogy minden gyermek sikeresnek érezhesse magát.

A tanárnő nem egy esetben szembesül azzal, hogy azoknak, akik csak „parkoltatják” magukat a szakon, akkor változik meg a véleményük, amikor tanítási gyakorlatra készülnek. A valós élethelyzetek megváltoztatják a főiskolásokat, kezdik átérezni és megszeretni a pedagógusi hivatást.

A valós iskolai környezetben kitűnhet – és ezt magam is tapasztaltam –, hogy a tanítók technikásabbak tudnak lenni, mint azok, akik tanár szakon végeztek.

Akadnak szép számmal olyan tanítványok is, akik évek múltán térnek vissza az intézménybe azért, hogy többtitudást szerezzenek. Ők talán nem akartak tanítók lenni, de mégis azok lettek, és most jönnek rá arra, hogy ezen a területen is versenyképesnek kell maradni. Piac tehát van, és a tanító is kell.

Talán az egyik leghidegebb februári napot sikerült kiválasztanom ahhoz, hogy *Lakosné Makár Erikával* a gyakorlóiskola informatika szakvezetőjével találkozzam. Annak ellenére, hogy számtalanszor jártam már az épületben egykor, mint tanítójelölt, most semmilyen nosztalgikus érzés sem töltött el. Valamelyest felvillantak bennem képek arról, hogy milyen is volt megfelelni az elvárásoknak, meg hogy néha mennyire nyűgnek éreztem az egész napos hospitálásokat és az azzal járó papírmunkát. Vagy, hogy az alagsori büfénél állva miként

marja a torkomat az uszoda felől áradó klórszag. Ám ezek a szemcsék most mintha csak véletlenszerűen követnék egymást azért, hogy eltereljem a figyelmemet a csontig hatoló hidegről, amit a panelházak közt megbúvó szelek tesznek még elviselhetetlenebbé. Az épület mit sem változott, a földszinti félhomályon át szűkre szabott lépcsők vezetnek a harmadik emeletre. Ott végre valamivel barátságosabb kép tárul elém, mivel kitágul a tér és a körbefutó ablakok fényt engednek az épületbe. Hirtelen megtörik a csend, kicsengetnek. Próbálok eligazodni, és mivel az általam leszóltított diákok nem tudnak személyleírást adni riportalanyomról önállósítom magamat. A szertárnál órára készülő hallgatóknak néznek, és közlik velem, várjak a folyosón, ameddig a tanárnő feltűnik. Pár perccel később egy szemüveges szokásbarna hölgy lép hozzám. Kizárásos alapon jutunk mindketten egy felismerésre. Jól felszerelt számítógépes terembe lépünk, a gépek halkán duruzsolnak.

– A korábbi évekhez képest sokat lazult a képzés, könnyebb bekerülni felsőoktatási intézménybe, mint mondjuk tíz évvel ezelőtt – mondja. Azok akik itt tanulnak koránt sem biztos, hogy elhivatottságból választják ezt a pályát. A követelmény egységes, viszont nagyobb gondot jelent, hogy nem tudnak elhelyezkedni.

Akik kisebb településekről jönnek szerencsésebbek, hiszen városban szinte lehetetlenség tanítói munkát találni. Az informatika műveltségterületes hallgatók valamivel jobb helyzetben vannak, hiszen packépes szakmai tudást kapnak.

A tanárnő szerencsésebbnek tartja magát, mivel a főiskolán is tanít, és már ismeri a hallgatókat, mire harmadéven gyakorlatra érkeznek az iskolába. Szerinte vannak olyan diákok, akik félnék kiállni a gyerekek elé, mert nincsen biztos tudásuk. Éppen ezért fontosnak tartja azt, hogy a főiskola elméleti szinten nyújtson többletet, a tantárgyhoz kapcsolódó pedagógiai gyakorlatot így biztos tudásra alapozva élesben lehet megszerezni.

– A szakmai gyakorlatra rányomja a bélyegét az elhelyezkedési esély, mivel azok, akik tudják, hogy diplomásként hol fognak elhelyezkedni, komolytalanabban állnak hozzá a dolgokhoz. – véli a szakvezető.

Tapasztalatai szerint a hallgatók kilencven százaléka szívesen tanítana, és inkább a jobb képességűek maradnának a pályán, de országosan az a tendencia, hogy egyre csak szaporodnak a diplomás munkanélküliek.

– Volt már rá példa, hogy egykori tanítványomat valamely multi pénztárosaként láttam viszont. Azok, akik jobb szülői háttérrel rendelkeznek megengedhetik maguknak, hogy más szakmai végzettséget szerezzenek főiskolai oklevelük mellé. Többen a jogi pályát választották – meséli.

A szakvezető szerint a gyermeklétszám csökkenése miatt már nincs szükség annyi pedagógusra, mint korábban, éppen ezért komoly átalakulás előtt áll a felsőoktatás. A pillanatnyi jó ötletek is folyamatosan változnak, más-más szakterületek kerülnek előtérbe.

Kata több mint két éve végzett a pedagógiai kar tanító–hitoktató szakán. Ő még szerencsésnek mondhatja magát, mivel van munkája. Bár tanítóként nem dolgozott, azért még nem tett le erről a vágýáról. Jelenleg edzőtermi munkatárs Kaposváron.

– A főiskola után hazamentem Zalaegerszegre, és egy könyvtárban dolgoztam, ám a munkaügyi központ csak egy évig biztosította számomra a pályakezdő munkanélküliek tapasztalatszerzési támogatását, ami azt jelentette, hogy a béremnek a nyolcvan százalékát nem a

munkahelyemnek kellett fizetnie. Persze, amikor letelt ez az idő, akkor már nem tudtak tovább foglalkoztatni.

Beszélgetés közben van időnk körbenézni a helyiségekben is, mivel egy hétköznapi, pláne ebéidő táján a fitness-termek nem éppen zsúfoltak. A pincéből kialakított terekben talán két-három ember végzi megszokott gyakorlatait. A háttérben lüktető ritmusban szól a zene.

– Jó itt, nyugis is, bár a pénz az nem valami sok. A barátommal együtt albérletben lakunk, neki pedig nincsen rendszeres keresete. Meg kell gondolnunk, mire adunk ki pénzt.

Arra a kérdésre, hogy miért választotta a tanítóképzőt, nevetve válaszol. Szinte mesébe illő történetet kanyarít.

– Pécsre akartam tanulni magyar szakon, de amikor megállt a buszom Kaposváron, és volt egy kis időm körbenézni, annyira megtetszett a város, hogy elhatároztam, ide is beadom a jelentkezésemet. Még egy nyílt napra is eljöttem. Pécsre nem, de ide felvettek. Az ismerőseim értetlenül álltak a dolog előtt, minden osztálytársam jogra meg közgázra ment. Igazából senki sem tudta milyen egy tanító munkája, meg le is nézték a pedagóguspálya ezen területét.

A főiskolás évekre szívesen gondol vissza, sok emberrel ismerkedett meg, bár az általa elképzelt „világmegváltó hatás” nem valósult meg, és bánja, hogy más szakot nem vett fel a tanulmányai során

– Most már azért azt is kezdem elhinni, hogy tanítói diplomával nem lehet elhelyezkedni. A legutóbb, amikor egy kaposvári iskolánál próbálkoztam, az igazgató szinte kinevetett. Átvette ugyan az önéletrajzomat, de hozzátette, én vagyok a hatvanharmadik jelentkező, és gyakorlatilag esélyem sincs arra, hogy náluk tanítsak.

ÚGY TŰNIK, HOGY A MINŐSÉG, AZ EREDMÉNYESSÉG ÉS A HATÉKONYSÁG

problémaköre oktatási rendszerünk tartós gondjai közé fog tartozni. Legalábbis az Országos Közoktatási Intézet 2004. októberében megrendezett országos konferenciáján a témát sokoldalúan megközelítő és elemző előadásokból erre lehet következtetni. Az is világossá válik a konferencián elhangzottakból, hogy az egész oktatási rendszerünket érintő problémáról van szó. Érdemes és feltétlenül fontos tehát alaposan áttanulmányozni és gyakorlati konzekvenciákat is levonni az ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE 2004. DECEMBERI SZÁMÁBAN A 3–60. OLDALON olvasható, szakmailag jól hasznosítható írásokat.